

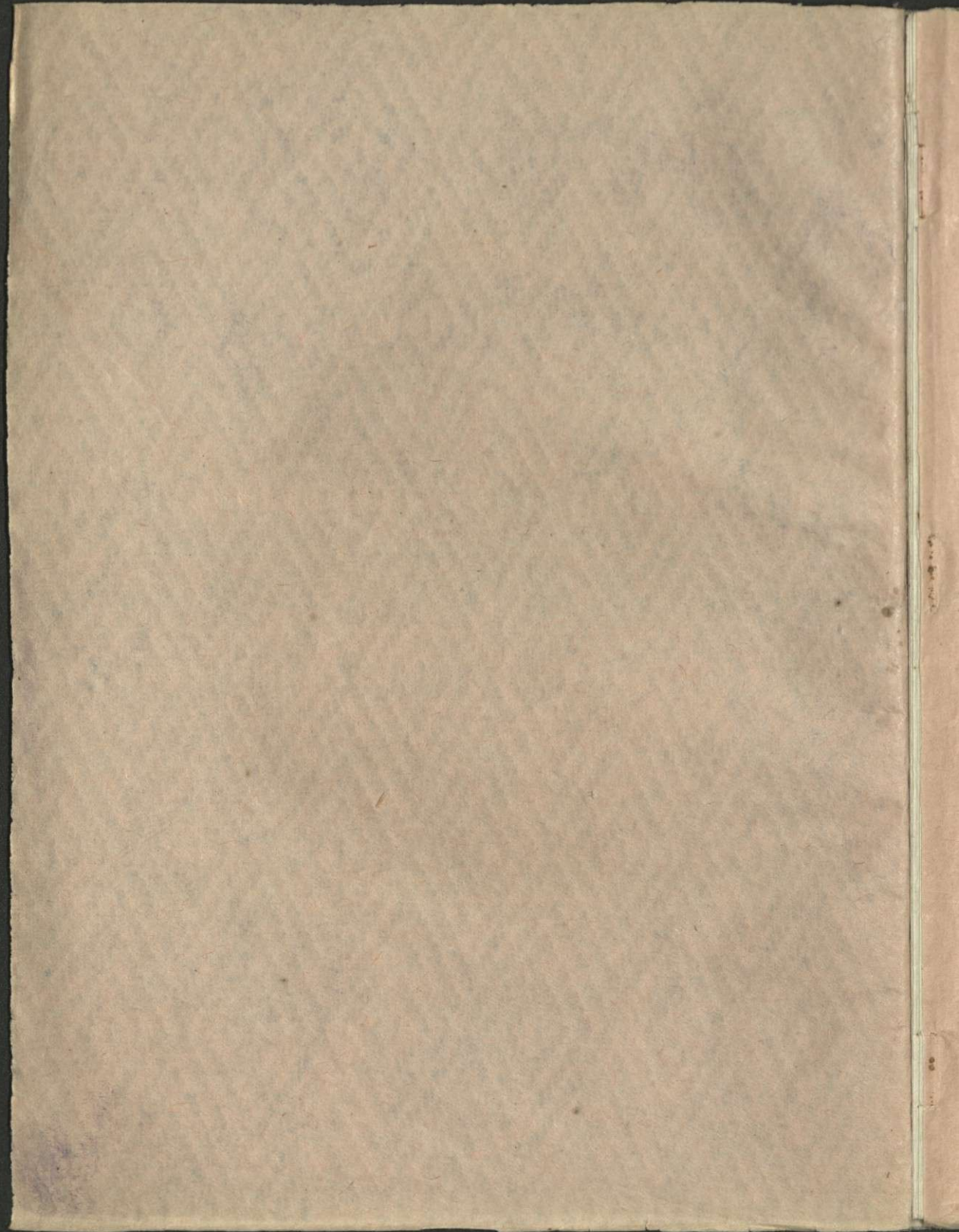
P1103

Gorenjski "fantje"

3

GLAVIO Ž. SNOOB FRANCETA PREŠER

PADLI TOVARIŠ ^V ČRT ^V *18 • AUG • 1916 •
+ 15 • MARC 1944 •

Sov. četa!

Na zasneženi poljani,
ki leži ob robu gozda
stoji skupina belih hiš,
tam smo taborili radi.

Sovrag pa zvito se približa,
kakor kača na livado,
nenadno hoče nas napasti,
tako on ima navado.

Strel odjekne po livadi,
strojnica sliši smrtno pesem,
silna borba je vnela,
že beži sovražnik besen.

Toplo zimsko solnce sije,
na zasneženo livado,
tam obseva v belem snegu,
mrtvemu junaku lice mlado.

Črta, si je kruta smrt izbrala,
vrzel globoka v naših vrstah ja nastala,
borca hrabrega je pokosila,
brigada komisarja je zgubila.

Padel si tovariš Črt,
Tvoj duh živi,
kaže nam k svobodi pot,
in vedno nas bodri.

S t a n e.

Tovarišu politkom Črtu v spomin

Kot strela nas je spreletela novica, obstali smo kot okopani, ko smo čuli, da je padel brigadni politkomisar tov. črt. "Saj to ni mogoče", je vsak dejal. "Al se je vse to izkazalo v resnici."

Izbral si negibno na tleh z izrazom ka kor, da še živiš med nami. Na Tvojem obrazu je bilo videti nasmešek, ki je dokazoval, da si se z veseljem srcem v zadnjih trenutkih svojega življenja boril proti sovražniku, ki hoče zopet in zopet uničevati na nas in naše ljudstvo. Branil si ga zvesto vse do svoje zadnje ure. Branil si ga z lastno puško in šal pri tem izgubil svoje življenje. Zapustil si nas takrat ko smo Te najbolj potrebovali, takrat ko nam je bilo najbolj potrebno imeti dobrega vzgojitelja za politično in vojaško vzgajanje novodošlih tovarišev. Tvoj duh nas je še vedno pred očmi, saj ko nekoč ko si iskal napake v nas in jih s svojim vplivom odstranjeval. Vsak Te je spoštoval ker je vedel, da nas vodiš do edino pravega cilja. V Tvoji bližini se je vsak počutil varnega. Vzgal si naše borce, jim vli val pogum in vero v našo skorajšnjo zmago. Učil si nas ljubiti poteptani in poniževani slovenski narod. V svoji vsemi za našo stvar si bil neustrašen, ker si mnogokrat dokazal v borbah in končno tudi izpričal s svojo junško smrtjo. Padel si v borbi s podlim sovražnikom za svobodo svojega naroda v cvetu svoje mladosti. Ved seboj si imel na široko odprta vrata na boljšo bodočnost, sanjal si o svobodi in jo nepeneče pričakoval kot mi vsi. Nade se bodo kmalu uresničile zavili homo svobodo, šal brez Tebe. Ostal boš med nami v živem spominu, vzor partizana - junaka!

V e l j k o.

SAVA

SAVA!

Sava, Sava reka draga,
rodno zemljo mi pojiš,
hči mogočnega Triglava,
v srcu mi ponos budiš.

Čumiš, hitiš, poslušáš slavo,
iz visokih tam planin
naprej, naprej objemaš skalo,
Kranjc pa Ti je zvesti sin.

Mimo "bele" se Ljubljane
vije Tvoj srebrni pas,
tja v posavske se poljane
živa Tvoj veseli glas.

In še dalje daljnim bratom
mimo Zagreba hitiš,
vsem Slovencem in Hrvatom,
pot k edinstvu že budiš.

Oj ti modra voda bistra,
nesi Srpom tud pozdrav
vedno bolj naj bode čista
zgodovina Tvojih sláv.

Ko Te sprejme silni Dunav,
v svoj objemajoči tok,
Beogradu izpričuješ
zvestobo naroda otrok.

K r a n j c Viljem
III. bataljon.

Padli ste, Čadi!

"Zemlja češka domov moj,....."
Tam, blizu zlate Prage je tekla Tvoja zibelka. Brezupna borba za vsakega kruh, pa je pregnala Tebe, Tvojo sestro in stariše v svet. Kam? K bratom Slovencom! Ni bil sladak ta kruh. Trd je bil in z mnojem p prepojen.

Prišel je polom stare, trhle Jugoslavije. Pričela se nova borba za novo boljše in socialno popolnejšo domovino. Razumela si Ti borbo in jo podprla moralno in materialno. Ni še leto dni, odkar sva se srečala na Planici, jaz s polnim nahrbtnikom jedil in oblačil za naše borce, Ti pa s krasnim vencem, ki si ga položila na grob junaka, ki je padel v neenaki borbi.

Ta Tvoja pota pa niso ostala prikrita nemškim psom, ki jim pravimo "gestapovci". Videli so Te, ko si ravno kičila grob. Iskali so Te, toda našli Te niso. Šla si tja, kamor jih je šlo že mnogo. Prišla si k nam. Pet mesecev je tekla Tvoja uspešna borba. Kot namestnica politkomisarja si mnogo pripomogla k vzgoji naših tov. Znala pa si se boriti tudi s puško.

Prišel pa je tisti žalostni, črni dan, hoteli smo očistiti trg železnike, zasovraženih Nemcev. Boj je bil uspešen, borba je šla h koncu. "Švaba" je bil kakor vedno tudi to pot zahrbtnen. Prišla mu je pomoč. Toda ne, da se bori z nami v odkriti borbi, v kateri bi podlegel, udaril je od-zadaj. Trenutki, ki jih je preživel v tej neenaki borbi so bili grozni. Kdor je mogel se je rešil. Za Tebe, Spasota in druge tovariše pa rešitve ni bilo več. Po trdi herojski borbi vas je rešila smrt. Niste dali, da bi vas sovražnik ujel žive in se naslajal nad vašimi mukami. Padli ste častne in junaške smrti.

Nad Tvojim truplom je zrasla nova gomba. Kakor nekdanj Ti, tako bomo sedaj mi venčali Tvoj grob, ki nam bo ostal svet spomin. Radeče rože na

njem, pa nas bodo spominjale na Tvojo prelito kri in
nas vspodbujale k novi še odločnejši borbi, vse do
končne zmage.

Naj Ti bo zemlja lahka, ne rodna, a bratska.

V o j e s l a v.

Vodja naših minercev
tov. Marko

POZDRAV

Adijo pa zdrava ostani,
kličem Ti zdaj v slovo,
namé nikar ne pozabi,
odhajam v zeleno goro.

Odhajam, ker srce to hoče,
ker kliče svobode nas glas,
četudi se mati joče,
dekletu s solzami v obraz.

Nikar ne jokajte za mano,
nikar ne točite solza,
saj vrnem se ako je dano,
ko konec bo vojske - gorja.

T o m i.

Prvič na straži

"Na stražo pojdeš tovariš!" se je oglašil tov. dežurni. Partizan novinec se je zdrznil in si mislil: "Prvič na stražo, to je velik dogodek v mojem življenju." "Ali sem zadnjč pri pouku o straži pazljivo poslušal, ali sem si vse zapomnil?" "Ali se zavedam važnosti, katero mora polagati vsak partizan na stražarsko službo?"

Tako je premišljeval, si vzel puško in odhitel na določeno stražarsko mesto. Noč je razgrnila svoja temna krila preko zasneženih gora, le luna je nekoliko razsvetljevala prostrano zasneženo pokrajino s svojo medlo svetlobo. Vladala je popolna tišina, le tu in tam je zašumela s snegom obtežena vejica, ki se je osvobodila pretežkega bremena. Vsak šel je vzbudil v stražarju veliko pozornost. Za njim v daljavi se začujejo koraki. Stražar pohiti proti bližajočim se postavam in že od daleč spozna Svoje tovarši. Ni jih zaustavil. Komandir, ki je vodil četo je stopil par korakov naprej, ga prebodel s pogledom in mu glasno dejal: "Zakaj nisi zaustavil?" Med tem mu je že komandir izstrgal puško iz rok. Partizan-novinec se je zdrznil in stal kakor prikovan. V mislih takoj preleti zadnjč pouk o straži, da premalo je pazil, ni vprašal tovarši kje je stražarsko mesto. In posledice. Puška mu je bila odvzeta. Puška, ki jo mora čuvati partizan kot svetinjo. Vest je težila partizana-novinca in vrniti se je moral brez orožja nazaj v taborišče. Sedaj šele ve kaj je puška. Orožje s katerim naj bi branil svobodo slovenskega naroda mu je odvzeta. Tovariši že vsi vedo in vsakdo ga prezerljivo gleda, ker nihče od njih ni mislil, da ga bo tako polomil. Stopa ves pobit in potepen po taborišču kakor šolarček, ki se ne upa vrniti domov, ker je dobil slab red, ali ga je že karkoli polomil. Nihče ni spregovoril z njim prijazne besede. Tovariši so se ga izogibali. Skoraj si ni upal po hrano. Zdelo se mu je, da je

ne zasluži. Drugi dan so šli tovariši nabirat drva. Nihče mu ni dejal, naj gre tudi on. Od nekoder ni bilo nobenega povelja zanj. Pretekli je teden, dogodek se je pričel potapljati v pozabljenju. Že je prejel od komandirja tu in tam prijaznejši pogled, že je slišal od tega ali onega tovariša prijazno besedo.

Lep solnčni dan je bil. Partizan - novinec je sedel na solcu in prebiral partizansko literaturo. Pred njim se je pojavil dežurni in mu rekel: "Na stražo pojdeš!" Obraz mu je zažarel, skočil je ko blisk na noge, nekaj časa nevarno gledal dežurnega, ni mogel verjeti, da je resnica kar je govoril. Na komandirjevem obrazu je zaigral rahel smehljaj, partizanu pa se je lice razširilo in oči so se mu svetile od sreče. Partizan je komandirja pozdravil in krenil proti stražarskemu mestu. Tovariš katerega naj on zamenja ni mogel verjeti, da bo imel za naslednjika, njega stražarja, ki se prišel ob puško. Dvomljivo ga je pogledal, mu izročil puško in odšel.

Zopet ima puško. Jekleno jo je stisnil. Pogled mu je zdrknil preko kopita, srednjega dela in preko cevi. Gledal jo je, kakor da bi jo prvič videl. Da, puško ima v rokah, ki mu je bila odvzeta in on je ponosen nanjo. Trdo jo je postavil na tla, ponosen je bil nanjo. Močno je oklenil dlan njene cevi, se razkoračil in vzravnal. Tudi nočjo je luna zastavila vsakdanjo pot, razsvetljevala vrhove smrek in bukev, od katerih so padale dolge sence po sneženih kristalnih. Pogled mu je plaval preko zasneženega gozda, tja dol v dolino kjer je njegova domovina, katere nesme uživati. Tujec se stopira na njegovem domu. Nisil mu hiti preko Karavank in preko daljnega pohorja in obišče tamkajšnje tovariše, hiti dalje preko Drave in Pesnice po južnem robu slovenskih goric, kjer obišče v duha svoje tovariše, ki so še doma se pogovarja za njimi in jih kliče v partizane. Potrka tudi na okence za katerim spi ona in hiti dalje proti domu. Vstavi se na domačem pragu. Dom ali si še last mojih starišev, oče in mati sta še na svoji zemlji, ali smeta uživati sadove svojega truda, ali pa Ta je okupator odvilkel v tujino, kjer bosta on

gala pod udarci slabosti, ali še stoji moj dom, ali je že opustošen, ali... Pok je zahreščalo kakih sto metrov pod stražarjem v gozdu. Partizan se je zdrznil poslušal, napeňjal oči po mačje, se sključil in si poiskal zaklon za smreko. Prizdignil je puško jo pripravil za strel in napeto poslušal. Od grma se je odlučila temna sključena postava, druga za njo tretja. V rokah so nosili puškam podobne stvari, gotovo je bilo orožje. Postave so se počasi bližale in zelo previdno.

"Stoj!" je jeknil skozi drevje glas stražarja. Prva postava se je še bolj sklonila, čevlji so zahreščali ob snegu. Postava je izginila. Spodrsnilo se mu je, ali pa se je samo potuhnil. Stražar je zbral vso pozornost, napeňjal oči in zasledoval sovražnikovo kretnjo. Postava se je zopet pojavila na površini snega. Še enkrat je udaril ob pečine klic: "Stoj!" Prva postava je odgovorila: "Stojim!" "Kdo je?" Tovariši partizani! Prvi tovariš naprej!" Ko je prišel na daljavo treh metrov pred stražarja ga je zopet ustavil: "Stoj!" "Znaki?" Oba sta zašenečala znake s poganjanja. Stražar se je vidno oddahnil, naši tovariši se! Ko so koraki tovarišev zamrli. V daljavi je zdrsel pogled stražarja. Zopet po belih vrhovih smrek tja preko Save, jo prekoračil preko slovenskega domovja, na drugi strani pa so se pospeli v gozdove Karank vedno više, po skalovju do belega vrha Stola, tja, kjer se zvezdnato nebo dotika zemlje. Pogled na to čarobno narovo, je navdajalo partizana z novo močjo, da bo še močnejše stisnil za puško, stisnil ustnice, obraz se mu je zresnil in postal je trd ob misli na rešnico. Dokler bo obstojalo zvezdnato nebo, dokler bo bival moralni zakon vn nas in dokler bo stal na strani slovenskega naroda stražar - partizan. Slovenski narod nemore in ne bo propadel. Zato pa

Slovenci kremeniti,
stopimo v korak,
da osvobodimo,
Svoj domači prag.

Č r i č e k.

Leti dve sta že nimali,
kar zapustal sem Svoj dom,
Svojo ženko sem zapustil
in pri njej je sinko moj.

Zdaj po gozdu se potikam,
za svobodo se borim,
nate ženka vedno mislim
in po sinku hrepenim.

Preje se ne vrnem k Vama,
dokler ne bo strt tiran,
dokler ne bo naša zmaga,
dokler ne bo prost Slovan.

Če nesreče bi hotela,
da bi življenje žrtvoval,
ostal Ti bode sinko v tolažbo,
sin junaka bo postal.

Vzgajaj ga v duha mojega,
da postal Ti bo junak,
da bo ljubil domovino,
zvest slovenski bo vojak.

Smrt fašizmu smo prisegli
in svobodo narodu,
zemljo rodno osvojili
in zgradili dom sinov.

Potlej ženka se povrnem,
srečen in vesel domov,
uživala svobodo bova,
srečen bo slovenski krov.

Gradnik Zvone.

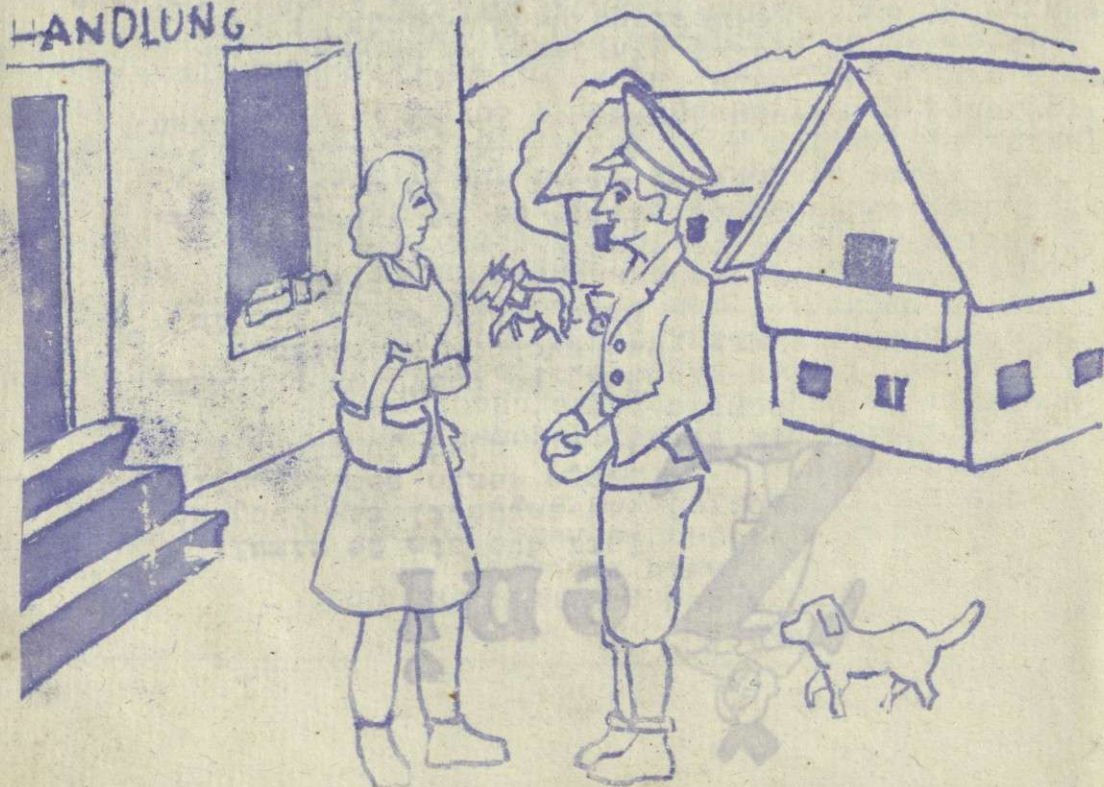

VJI ZA PARTIZANE!

Med hribovi, ki so poraščeni s smrekovimi gozdovi leži prijazna vasica. Skozi vasico teče bister potoček. Na desnem bregu potočka štrlijo v zrak ogrodja požganih hiš. Vse vprek ležijo ožgani tramovi, ki pričajo "o junaških, "švabskih" napadih na nedolžno neoboroženo prebivaljstvo. Nedaleč proč pa vidimo gnezdo lakomnih "hitlerjancev" in plavo gardistov, ki stezajo svoja žrela, kakor lačni volkovi po naši lepi zemlji. V eni izmed požganih hiš stanuje v mračni kleti družina. Le mati in otroci so tam nastanjeni, očeta pa so zaprli belogardistični izdajalci.

Nekega dne se napoti hčerka te družine na trg z malo košarico. Junaško stopa preko mostička po stezi proti trgu. Zdi se ji, da jo nekdo zasleduje.

HANDLUNG

5. 107

je. Ima občutke kakor bi hotel neznanec ugotoviti, kam gre in kaj hoče. Ko pride v trg vstopi v trgovino nakupovat zimskega perila. Nakupljeno blago naloži v košarico in krene proti domu. Pred trgovino jo zaustavi mlad fant kozavega obraza v gestapovski uniformi in jo nemško pozdravi: "Guten tag!" Deklica se ga prestraši, kajti bil je oni, ki je izdal očeta. Govoril je "švabsko", deklici popolnoma nerazumljive besede. Postaviti se je hotel. Deklica mu zaničljivo govori: "Napreduješ, pozabil si materin jezik in izdal svojo domovino!" Zardel je in nadaljeval slovensko: "Ali ne bi bilo bolje, draga, ako bi lani mene poslušala in ne Toneta, ki je sedaj bandit in se sklati po gozdu kakor zver. Ne veš niti, kaj je z njim, morda ni več živ, akom pa živi, je gotovo lačen, premražen, umazan in strgan. Zakaj nisi ljubila mene, gospoda, ki ima dovolj denarja in splah vsega kar bi ti potrebovalo srce. Ob teh besedah je bilo deklici kakor bi jo zbadal z nožem v srce. Spomnila se je svojega Toneta, morda ji je ta zločinec uničil še tudi njega. Pogleddla ga je z sovražnim očitajočim pogledom in mu zabrusila: "Hvala za take ponudbe, ni česar od nje imeti z takim izdajalcem kot si ti!"

Zdi se ji, da je rekla preveč in odhiti proti domu. Vsa razburjena pribiti domov in pripravi svoj življenjaj. Hitro morava pripraviti zavoj in čimprej odpremeti na vozo, kar zdi se ji, da izdajalec že nekaj sluti", reče hčerka materi. Hitro sta pripravili nogavice, rokavice, jopiče, ki sta jih spletli iz domače volne, prepečenec, cigarete in ostalo blago, ki je bilo namenjeno našim borcem. Pripravljen zavoj spustita v vrečo, ki jo dopolnita z jedren menom, češ nesem v mlin. Mati pomaga hčerki zadeti vrečo na glavo in ji naroča, naj bo previdna, in ji ne kakašijo. "Mama ne skrbi", ji odvrne in odhiti proti mlinu. Med potjo sreča soseda, ki jo lepo pozdravi in vpraša: "Ali neseš morda v mlin?" Seveda, nesem za ročič!" Mu odvrne in pohiti dalje. V bližini mlina se previdno ozre nazaj se strah in krene v bližnji gozd na dogovorjeno mesto. Tam jo že čaka priletna ženska. Veselo se pozdravita in pričneta s prijetnim razgovorom. Ženska ji govori o bratu in

njenem Tonetu. Pravi, da sta zdrava in zadovoljna da se hrabro borita za našo svobodo in, da jo lepo pozdravljata. Deklica izvleče med tem iz vrače paket, katerega ji izroči skupno s pismi za brata in Toneta, ki jih je bila doma skrbno sestavila. Žena ji nato pripoveduje na dolgo in široko kakor znajo samo ženske, kako izgledata, kako sta obležena in sploh kako živita. Ob slovesu stisne tudi žena deklici v roko dve pismi od brata in Toneta. Deklica odhiti domov, da bo mati brala pismo svojega sina, dočim je Tonetovega že med potjo vsa nestrpna prečitala.

T o m i s.

Pravi red

Kri, morija.....
Svet v zvičaju, očih se krčih...
Utopijo
mori, duši ta novi red
ves svet.
Rešila bo le - Matjuška Rusija.

Oče, sin,
kot kači stopila sta nasproti
poginu!
A mi v novi svet,
v drugi red,
ne bo več gospodar - cekin!

Robot, delavec
dviga se in s peto strl
bo Tebe,
ki bil si bogastva, slave in vsega resit,
na "Cvetno nedeljo"
Vklasena zmaga bo v granit.

Mihajlo Gorjanov.

Mračen novemberski dan. Dež lije kakor za stave. Dežurni odreja tovariše za patrolo. Vsak se nekoliko brani, ker se boje mokrote. Ostali tovariši pa se stiskajo pod šotori. Vse dremlje, kajti zjutraj so se vrnili iz vojaške akcije. Le kuhar Gašper in njegov dobrovoljni pomočnik Tarzan kuhata kosilo. Čemer-na in kislih obrazov preklinjata dež, ki ju je že premočil do kože. Komaj se vse poleže in razkomoti po dobrem kosilu se za nevarnost, da bi nas napadli "Švabi" ni bilo treba bati saj je ura že ena. Ob poldan sem prejela dežurstvo zato sem zadnja pogledala še po kuhinji če je vse pospravljeno. Nato pa sem odšla pod šator. Ravno se sezuvam in slačim mokro pelarino kljub temu, da me brat opozarja. Razkomotim se in se hočem vsteti, kar mi zašepeta Marjanca na uho: "Glej jih Nemci! Švabi!"

Tiho bodi in nikar se ne norčuj, da res ne pridejo. in boš tekla tudi Ti tovaričica. Marjanca se nekoliko dvigne, previdno pogleda izpod šatora, nato pa pograbi svoje čevlje, do nahrbtnika pa že ne pride, ker v tem se že počene tovariš Bar, ki je bil zadnji v našem šotoru preko nas in v tek kar so ga nosile dolge noge, po bregu navzdol. Našemu šotoru nasproti je imel svoj šator tudi moj brat in od tam so Nemci prišli. Mič hudega sluteči so spali tovariši: Simon, Boštjan, Vinko in Švejg. Med tem ko smo mi že videli nemško pošast. Pogledam odkod nam preti nevarnost in vidim kako meri pesjan z brzostrelko na speče tovariše v šatoru. Strah me stisne v srce in vendar sem s težavo zakričala: "Simon! Švabi!" In ravno to je bilo uho Simona. Dvigne se, hoče prijeti za puško in mesto za puško se prime za srce in omahne. Še enkrat zakličen: "Bratec dvignji se, beži!" Res s težavo se dvigne, stopi par korakov, se oprime debla in pada. Med tem ko gledam kako mi brat omahuje, sem se jaz strahopetno speljala navzgor na varno. Mislim sem

le na to, kako se rešim. Ko pa vidim, da "Švaba" zopet meri na mojega onemolega, ranjenega brata mi izginejo izpred oči. Nemci, partizan, pokažjo, iz rok pa mi pade nahrbtnik, puška, čevlji in vse to se vala v dolino. Poženem se nemeneč se za kroglice, ki švigajo mimo glave do brata, ga dvignem in z njim hitim navzgor. Med tem se ostali tovariši dvignejo, poiščejo zaklone in ker niso imeli pušk se oprime tovariš Švejk smrekovega debla in na ves glas kriči: "Tovariši juriš, juriš!" Naši so se med tem znašli in naš pogumni tov. namestnik komadirja Nande pograbi mitraljez in kar brez zaklona skuša pregnati sovražnika. A smola, "psiček" mu pri tretjem strelu odpove, a naši brez "psičkov" jurišajo in takej preženejo sovražnika ter naju rešijo.

Pridrúžijo se nama tovarišice Marjanca in Irena ter tovariš Joža in Kostja. Tako nadaljujemo težko pot čosi in vsi premraženi. Vstavimo se pod košato smreko in položimo ranjenca na odejo. Pri ranje-

ncu. ostanemo le tovarišice, tovariši pa gredo pogledati po hišah, kje bi bilo prostora za ranjenca. Že se sliši šumenje in lomastenje okrog nas. Moj bratec se dvigne, prime edino naše prožje - bombo in nas prosi: "Tovarišice umaknite se, poskrijte se, pustite me samega!" Oklenem se ga okrog vratu, iztrgam mu bombo iz rok in ga pomirim: "Dragi bratec ne zapustim Te, zavedaj se, da ako pride do naju, naju ne dobijo živih!" Med tem ko ga tako mirim zagledam prvo postavo, ki se bliža. Za njim prihajajo še drugi, niso Nemci, naši so z nosili. Ranjenca naložimo na nosila in že se pomika vrsta po gozdu naprej, da čimprej spravimo mojega ranjenega brata na varno.

M o j c a.

Nad naše prelepo deželo,
oblaki se dima vale,
in plamen požrešno praskeče
domovi slovenski gore.

Jé "švabska" golazen nad nas prihrumela
in ljudstva ubogo trepeče pred njo
na fronti pa "švaba" domov že beži,
in Hitler se konca te vojne boji.

V borbo za zlato svobodo,
so ranjše slovenski očeli,
in tujec dobil bô plačilo,
ter z njim izdajalci vsi.

G r m t.

Pravencem!

O rod slovenski, rod moj mili,
še nisi imel pravičnih mej,
pokonci glave v težki sili,
z zaupanjem v bodočnost glej.

Saj pride čas, ko Ti napoči,
vstajenja veličasten dan,
ko zopet naše bo Primorje,
zopet naš bo Krotan.

V usode in pravice knjigi,
od panti veka rek blesti,
kar je dobljeno po kvivici,
nikoli nima trajnosti.

Na dedov naših sveto zemljo,
svojat je nemška prihrámela,
drušin je uničila nošteto,
požiga nam naselja cela.

Novi glej že čas prihaja,
ki s svobodo nas navdaja.
Zapomni kruti si sovrag,
sedaj je korec Tvojih zmag.

Naš edini cilj naj bo,
da priberimo svobodo,
sovražnik pa naj dobro ve,
stotero plačal bo gorje.

P o g a č n i k V i n k o .

Borba za svobodo.

Pričelo se je lepo spomladansko jutro. Dežurni nas je začel buditi po šaterih. Vstajali smo veselih src in polni lepe mladosti. Zlato sonce je pošljalo prve žarke izza daljnih hribov.

Tisto jutro je moral dežurni po naredbi komandanta Matevža, še ob zgodnji uri poslati bojno patrolo, ki je štela tri moše. Okoli sedem ure smo zabuli iz daljave strele. Postali smom pozorni. V smer pokanja je komandant takoj poslal drugo bojno patrolo. Ta pa se je kmalu vrnila in z njo tovariš Ivan iz prve jatrane patrole. Tovariš Ivan jenpovedal, da jih je napadla italijanska patrola. Naši so iz izivalnim strelom odgovorili in pri tem padli dva italijanska zelečca. Dežurni je hitro sklical bataljon z vso opremo. Ko je bil bataljon vrščen je komandant poslal čete na položaje. Prva četa je odšla proti vasi Dvor, druga v smer Vrhnike, tretja pa je ostala v rezervi. Bil sem v 2. četi. Nismo še bili na pol poti do položajev, ko smo začuli strele naše izvidniške patrole. Na čelu te izvidnice je bil hrabri "mitraljezo" črna. Italijani so nas že skoraj obkolili. Hitro smo začeli položaje in odprli ogenj na sovražnika. S tem smo onemogočili Italijanom prodiranje. Med tem je prišel do nas ukaz z ukazom naj se umaknemo na nove položaje nad logorjem. Ko smo bili že vsi na novih položajih so pričeli Italijani zepet napadati. Tada pogumno smo jih odbili. Obstreljevali so nas s težkimi streljnicami in metalci min. Nismo se ustrašili.

Pogumno smo kljubovali vsem napadom. Hrabri komandir Martin nam je dvigal pogum in voljo do borbe. Ura je bila že dvanajša a borba je še vedno trajala. Okoli treh popoldan je sovražnik borbe poosttril. Hrabro smo mu zadajali udarec za udarcem. Imel je velike izgube. Iz doline se je oglasila težka streljavnica.

naši so bili. Med petjem strojnico sem naenkrat zaslišal petje ljudi. Peli so naši tovariši, katerih sem se pričel tudi jaz. Na vse grlo smo prepevali pesem: "Avanti popolo!" Ob zvokih petja je streljanje prenehalo in čez nekaj minut so lahki pričeli jurišati od nasprotni strani. Drago so plačali poizkus prodora. Začelo se je vpitje, italijanski oficirji so si klicali, tovariš lisjak pa jih je s strojnico krajšal. Marsikateri je utihnil za vedno. Kmalu so pričeli nositi ranjence in tedaj jim je še zbrojevka zapela poslednji pozdrav. Bilo jim je dovolj. Pričeli so zažigati gozd. Gozd naš dom, pa je držal z nami. Ni jim hotel goreti. Poizkusili so še s topovi in metalci min. Tudi to jim ni uspelo. Mi nismo imeli nikakih izgub, le en tovariš je bil nekoliko ranjen. Vračilo se je ko smo se pripravljali na umak. Okrog sedme ure smo se v redu umaknili proti vasi Dvoru. Ko smo prispeli v bližino doline v kateri leži vas smo zagledali automobile v naglici smo jih sklenili napasti. Na tleh smo videli ležati mrtve in ranjene zelence. Vse je bilo tiho. Le tu pa tam je zastokal kakšen ranjenec. Nismo se zmenili zanje, kajti dobro smo se zavedali važnosti naloge. Začeli smo automobile in odšli na planjavo v bližino vasi, odkoder smo z užitkom gledali. Drugi dan smo se umaknili preko meje, s tem je bila borba na Ključu končana. Ugotovili so, da je v borbi padlo okrog štiristo Italijanov. V tej borbi so pokazali naši fantje veliko požrtvovalnost in storili lep korak h končni zmagi.

J a n e z a.

Postojanka

Črna noč!

Temne postave se plazijo skozi temo.

Stoj! Kdo tam?

Partizan!

Naprej! Pegine naj tiran!

Črna noč!

Temne postave se plazijo skozi temo.

Blisk!

Zemlja se stresе ed zamolklega groma.

V zrak letijo drobci postojanke,

ne bo več priredjal "čraba" čajanke.

Črna noč!

Korak partizanov odmeva skozi temo.

Tam zadaj švigajo rakete v nebo.

"Pomoč, pomoč!" kliče postojanka,

sicer bo vse peguhleno.

Črna noč!

Korak partizanov odmeva skozi temo.

Tovariši pojo:

"Ne boš več delal v Vedicah drenj,

dobil na grob boš križ lesen".....

N a n d e.

Ostriženi kodrečki

Lepa je dečela naša,
zvesto ljubimo jo vsi,
saj brez krasni deklic,
nobene ni vasi.

V vasi je živele
krasna deklica,
je "frizurco" lepo imel,
je bla vitka linija.

V vas se je privlekla,
"švabska" sodrga
in punčka je našedla
na prigovarjanja.

To je narod zvedel
obsodil jo je sam,
naj gremo jo ustriči,
so ukazali nam.

Ko v hišo smo prispeli,
punčke ni nikjer,
je postelja še gorka
mati, kje je hčer?

Ne vem, rekla mati,
prej je v postlji bla,
kam se zdaj skrila,
ne bom jaz vedela.

Jo iščemo v podstrehi,
povsod pogledamo,
morda pa v peči skriva
kosmato dušico.

Smo krušno peč odprli,
o glej jo tu čepi,
zda j za Tva je grehe,
šli bodo kodrčki.

Smo burklje v foke vzeli,
odšteli jih en par,
tako j s peči je klezla,
ta nedolžna stvar.

Smeje smo jo ostrigli
ji držali pridigo,
je golo glavco imela
in vso "čošengano".

Prej kila je krasno bitje,
posebno v noči srajčk
zda j pa ima tako glavco,
kakor kurji jajčk.

S t a m e a j

Zimska idila

Pradvečer najlepšega praznika je. Dolga karavana mul se pomika počasi, previdno in dostojanstveno. snži Sneži, sneži vse je belo. Smreke se gl. bok pri-pogibljejo, kot v počastitev rojstva odraslenika. Zato dolgo karavano pa stopajo ponosno "Gorenšči fantje in dekleta" vsi oboroženi, na obrazih pa se jim bere pravično razpoloženje. Vsak izmed teh tovarišev je v mislih doma pri svojih stariših - dragih. Vidi de v toplo zakurjeni sobi v objemu matere, žene, moža. Pogled se ti nehote ustavi na smreki obteženi s bleščočim snegom in že gledaš pred seboj v toplo zakurjeni sobi božično drevesce in pod njim na darilcu napisano svoje ime.

Is te zamišljenosti nas vzbudi vedno veseli dobrodušni tovariš Svoboda: "Hej tovarišija, zakaj bi mi kar hodili! ko pa imamo mule s seboj". Računamo in preiščujemo, kako bi se vsi natovorili, mul je namreč premalo. Pa je uganen naš Svoboda: "Kar po dva in dva na malo pa bo šlo!" Mala konferenca in že soglasno sprejmemo njegov predlog. Brž zlezemo na mule nekaj časa se ališi vesel smeh, nato pa zopet vsi nti-ljemo, pradedni sladkemu ugodju v objemu svojih dragih. Tako zamišljeni jezdimo mimo tolikih naravnih kra- sot, da nam zastaja srce in diha. Nehote se mula usta-vi in nudi se nam krasen pogled na mater Jelovce v snežni odeji. Počasi se pomikamo naprej, pričanja se m-iračiti. Vebroj zvezdic se prikaže na nebu, nehote ti iz srca prikipi pesem: "Glej zvezdice božje.....!"

Že vidimo v daljavi kočice v katerih so nastanjene naše edinice. Dozdele se nam je, kakor bi to bile iz neba padle svetle zvezdice, ki so se priv-pels na smreke. Pri prvi koči nas stražar ustavi po-vojaško. Tovariško pozdravi in vpraša: "Kaj je novega po svetu?" Čin izve, da sta prispeeli z nami dve no-vi tovarišici, jima voščim mnogo uspehov in zabave med "Prešernovci". Na novi tova-ičici kakor tudi na

naš ostale je napravil sprejem najlepši vtis. Zavedajoč se starega pregovora, ki pravi: "Kakršen začetek, tak konec", sta obe novinki pogumno stopili v štab brigade. Med tovariši je vladalo že veselo bojično razpoloženje. Fridružili smo se jim takoj in v hipu smo vsi pozabili na dolgo in težko pot, kakor tudi na trdne sklepe, da se takoj po prihodu vržemo na tla in zaspimo. Kdo naj bi še spal sredi veselih tovarišev, ob glasovih harmonike in ob taktu plesalcev.

Vse se veseli, vse je praznično razpoloženo, le tovarišica Marinka se ne more in nemore razživet. Ona išče in išče, šviga z očmi na levo in desno, žalostno gleda vesele tovariše. Že se bliža polnoč, ko nekdo vstopi. Naši novinki se razširijo oči in se s presrečnim smehljajem na ustnicah hiti pozdravljati svoj ljubezen. Dve ljubeči srci sta se zopet našli po dolgih mesecih težkih borb, visoko na snežnobeli Jelovci.

M o j c a.

Barba z gestapovcem

Debele deževne kaplje padajo na šator pod katerim se nahajam z bratom in terenskim Gabrom. V živahnem razgovoru si krajšamo čas. Tovariš Gaber napelje pogovor na izdajalca gestapovca, ki ustrahuje poštene Bohinjce, ter ima že veliko število na svoji vesti. Gaber trdi, da se mora temu človeku, ki je že dvakrat ušel partizanski kazni, preprečiti za vedno še nadaljno izdajanje. Toda kdo bo šel na gestapovca, ki je oborožen s brozastrelko, pištolo in bombami. Poleg tega pa je bil dober strelec in izredno energičen človek. Pa mu odgovorim: če ne bo šel drugi, grem pa jaz, mu odgovorim nakar prekineva razgovor.

Dragi dan, zopet pride k meni tovariš Gaber in me vpraša: "Ali si pripravljen iti z menoj?" "Preskrbiš ti dobro pištolo!" Takoj razumem zakaj gre in odločno odgovorim: "Grem!" W kar mi tovariš Gaber prinese skoro novo avstrijsko pištolo, pred kratkim zaplenjeno "švabskim" orožnikom. Vesel, da mi zaupa to izvrstno orožje, ki ga pritrdim za pas. Nato pa kmalu krenem s tovarišem Gabrom in škorcem v gozd nad vas Nomenj, kjer je zaposlen gestapovec. Na hribu odkoder je lep razgled na postajo in prijazno vasico Nomenj si postavimo šator. Drugo jutro že v mraku prebredveva Savo in se previdno približujemo postaji, da tam pregledamo teren, oziroma spoznamo izdajalca, ki je doslej poznan le tovarišu Gabru. V bližini cilja se ustavimo in čakamo, da privozi prvi vlak. Kmalu se začuje žvižg piščalk in iz zavinka se prikaže dveje luči, kakor bi se bližala velika pošast z marečimi očmi. Med ropotanjem vlaka se neopašeno približamo do grma, le 40 metrov oddaljenega od postaje in opazujemo orožnike, ki pridejo iz čakalnice, ter krenejo proti Bistrici. Med tem se že dani in iz Bistrice privozi drugi vlak, ki se

ustavi pred nami. Iz njega izstopi precej velik močan moški, kateriga mi tovariš Gaber pokaže takoj rekoč: "On je, ga že poznam!" Odgovorim mu: "Dobro tovariš zapomnil si ga bom." Gestapovec izgine v pisarno. Da se ne izdamo ležimo ves dan v grmovju. Šele v mraku se zopet dvignemo in vrnemo v taborišče z lahenom, da se drugo jutro povrnemo nad gestapovca. Drugo jutro lije dež z vso močjo tako, da nam šator propušča vodo in, da smo vsi premočeni. Tako vreme traja dva dni in šela tretji dan proti večeru se nekoliko razjasni in posije toplo jesensko sonce. Zvečer zgoda, ležem k počitku z odločitvijo, da grem zjutraj prav gotovo v akcijo pa če še tako dežuje. Ponoči le slabo spim, misli mi uhajajo na dni, ko sem svobodnon hodil po tej dolini. Čim zadrem-ljem zasranjam, da vidim močnega gestapovca in slišim njegov surovi, zadirčni glas. Izdajalec mora pasti, ni-ti ena žrtev ne sme biti več radi njega čeprav me sta-ne življenje, me zopet obdaja druga misel. Zgodaj zju-traj me zbudi glas tovariša, ki me kliče naj ostanem, da gremo. Urno se napravimo in krenemo proti Savi, ki je med dežjem visoko narasla. Nije mogoče prebresti, zato pa moramo napraviti velik ovinek in priti pre-ko vode po mostu. V grmovju se oblečem skoraj novo obleko. Na prsi si pripnem dva "švabska" znaka, tako zdaj sem popoln si pristavim. Poslovam se od tov. in krenem proti postaji. Tam že kriči gestapovec in se zafira nad delavci, ki so zaposleni pri lokomotivi, katero smo pred kratkim istirili. "Lo kriči, saj ne boš več dolgo!", mi mu najraje dejal. Ko stopam ob želez-nici proti postaji. Ker sem prepričan, da ne bo nobe-nega vlaka vstopim na postajo, kajti zadnjo noč je bil na tej progi miniran oklopnji vlak. V jutru se je peljalo na kraj ak ije dvanajst orožnikov. V črt imam že narejen, treba ga je le izvesti, izdajalca bo konec, naprave v pisarni pa bodo razbite od moje bombe. Izred-no se čudim ko vstopam na postajo in vidim civiliste, ki čakajo na vlak. Torej vlak pride z njim pa orožni-ki mi šine v glavo in takoj opustim stari načrt. Ku-pim vozni listek do Bistrice obenem pa vprašam u-č-nika po gospodu Adlešiču. Uradnik me nekoliko začude-no pogleda končno pa le odgovori: "Tam zunaj z nekom govori". Urno stopim na peron in takoj spoznam gesta-povca, ki se razgovarja z nekim domačinom. Tudi on me

opazuje in sumljivo ogleduje. V hlačnem žepu pa tiš-
či pištolo, kar sem prav dobro opazal. "Nič zato, tu-
di v mojem žepu je tak maček", ter krenem proti stra-
nišču mimo njega. "Heil Hitler!", sem ga pozdravil, on
pa mi mrmraje odzdravi in pozorno gleda za menoj, ko
odidem mimo njega na stranišče. Od tam pogledam sko-
zi okence in vidim, da me gestapovec še vedno sledi
in tako nemorem uspešno streljati nanj. Vračam se na-
zaj proti peron, gestapovec pa me ustavi rekoč: "Odkod
pa Ste Vi?" "Nič ne pomislim, urno mu odgovorim: "Iz Je-
senic!" Radovedni gestapovec nadaljuje: "Ste prišli
iz Gorjuš, kajne?" "O ne, mu odgovorim, "iz Nomenja" sem
prišel!" "Sedaj ne morete nazaj na Jesenice, ker so
"banditi" pokvarili železnice", jed dejal gestapovec.
"Tudi meni se je dozdevalo, da je kaj takega, ker vla-
ki ne vozijo v redu". Stopim na peron, kjer se razgo-
varjam s čakajočimi civilisti. Z očmi sledim vsaki
kretnji gestapovca. Kmalu se on obine nekoliko v stran
jaz pa sežem v žep po "štajerceo", ter jo skoro po-
tegnem izza obleke ko me gestapovec prestreže z bli-
skovitim pogledom. Urno spustim pištolo nazaj v žep
in v zadregi popravljam nazaj obleko, kakor, da mi ta
to volji ne pristoji. Tedaj sebačuje žvižg vlaka, ki
vozi proti nam. Orožniki se peljejo mi šine v glavo
in nestrpno iščem prilike, da se pravočasno poderem
gestapovca, ki še vedno ne obrne pogleda od mene. Že
se peljejo! "Slišim glas domačina poleg gestapovca
nakar se on obrne proti vlaku. "Sedaj, ali nikdar, če
hočem živeti". Urno potegnem iz žepa "štajerceo", sko-
čim korak naprej in že sipijem svinč, ake v gestapov-
ca, da se ta zgrudi na tla. Že si skušam pomagati in
napravim nekaj korakov proti progi, ko opazim, da vlak
stoji par sto metrov od postaje. Iz prvega vagona opa-
zujemo orožniki prizor na postaji. Saj ni tako ne-
varno, si mislim in opazim gestapovca, da se skuša dvi-
gniti, iz žepa pa vleče pištolo. Še enega naj dobi v
glavo, da bo za vedno konec njegovega izdajalskega
življenja. Kako se čudim, ko zapazim, da nimam nobenega
naboja več. Med tem pa priskoči k njemu domačin, s ka-
terim je poprej govoril in mu skuša pomagati. Takej
umerim najj, urno pištolo, on pa jo ves prestrašen
ubere nazaj na postajo. Z daji čas je že, da zapustim

ta kraj, skočim čez žico ob železnico v globok jarek, od tam pa tečem naprej po planoti. Pričnejo mi švignati kroglice iz gestapevčeve pištole, jaz pa se vržem na tla misleč, da streljajo orožniki za mano. Klidem tovariša Škorca, ki bi moral biti skrit v bližnji korusi, ter mi s streljanjem iz puške krati unik. Tega zapazim že daleč pri Savi, ko ravno skuša skočiti vanjo. Na moj klic se plaho ozira in izgine tako, da ga ne vidim več. Kaj hočem? Vstanem in tečem naprej proti Savi, pripričan, da mi sledijo orožniki. Med tem utihne streljanje za mano. Ves premočen od znoja pribežem do vode, ki je na tem mestu nareda globoka in se potopim vanjo. Sprva je skušam bresti, manjka mi tal pri čem plavati in pri tem izgubim najmodernejšo uravnan klobuk, ki prične plavati po vodi. Urno sežem za njim ga dam nazaj na glavo in plavam po deroči strugi naprej. Utrujen končno le preplavam reko. Pogledam nazaj in ko vidim, da me nihče več ne zasleduje, se vsem in počivam. Priružita se mi še ostala tovariša in skupno krenemo nazaj v taborišče. Radovedni smo ali je gestapovec smrtne zadet, kajti če je samo ranjen potem gor divistom v tej dolini. Drugi večer ko pridem na vezo mi lažalec pove, da je gestapovec po deset urah borbi s smrtjo izgubil tedajalsko dušo.

B r a n k o.

NAGRADNO TEKMOVANJE

Raspisujemo na tečaj za nagradno tekmovalje za najboljši spis za najboljšo pesem in najboljšo sliko za "Gorenjske fante". Tekmovanja se lahko udeležijo vsi tovariši v brigadi. Spis naj obsega štiri časopisne strani, pesem eno stran in slika eno stran. Spisi in pesmi so poljubne vsebine iz partizanskega življenja. Tekmovanje bo zaključeno 20. aprila 1944. Pričnite takoj z pisanjem za tekmovalje.

Spisi so pisane v prihodnji številki "Gorenjskih fantov" in sicer v cigaretah ali vi m. Vse dopise je treba pošiljati na propagandni odsek II. SNOUB pod naslov "Nagradno tekmovalje".

Uredništvo.

Pot v svobodo

V mesečini so se lesketali visoki bori, šopi igel so se iskrili v smaragdno zeleni luči in tajinstveno lesteli. Pomladanski vetrovi so se upirali v morje zelenih vrhov, da so se v lokih upogibale veje in se sproščene prožile nazaj. Stal sem med bori, svoboden sin, svobodnih gozdom in gledal v jasen večer.

Na vinjem modrem nebu so utripale zvezde. Naslonjen ob deblo borovca sem opazoval dolino. Ob Savi so v daljavi mačkale rdeče luči. Tovarna za letalska dela je ležala tam. Vsak dan sem prihajal po prašnji cesti med sivo zidovje in prodajal okupatorju svoje delovno silo za sramotno nizko ceno. Mnogokrat sem na-mesto, da bi delal, zagrebel prste v dolge lase, grizel ustnice in koval načrte za pot k svobodi. Nekega večera sem krenil po stezi ob Savi, ki je šumela in se valila mimo tovarn. V njenih valovih se je zlatilo zahajajoče večerno solnce. Zleknil, sem se v rdeče resje ob zeleni vodi. Tam kjer je zahajalo solnce so se risale ostre črte vrhov, tam je bil moj cilj - jelovski gozdovi.

Ko je odpeljal prvi jutranji vlak drugega dne proti Gorenjski, sem z otožnim nasmehom slo-nel ob oknu in zrl nazaj. V ognjenih črtah so bežale mimo okna iskre in marsikatera misel jim je sledila. V temi se je zgubljalo mesto. Nešteti spomini dija-škega življenja so ostali tam pokopani in prva mla-de ljubezen, ki je objela srce. Odsihmal se je morda kdaj zazrl mlado dekle v prostrane gozdove. Njen pogled se je vspenjal v strme rebri in večkrat sem naslonjen na puško sam vase sanjajoč za hip srečal njene temne borbene oči.

Skočil sem iz ustavljajočega se vlaka in odbitel v jutranji somrak. Motni in nejasni so ostali pred menoj gozdovi. Daleč pred menoj so šli s puškami na ramenih gozdovom nasproti novi ljudje-

partizani. V brazde naše zemlje so sejali znoj in kri. Črn križ je stal vredi czar. Pobit in potrtn sem obstal pred sveže nakopano zemljo. Teló mi je strepetalo in v žilah mi je kovala vroča kri osveto padle mu tovarišu. Zravnal sem se in v krvave zarje sem prisegel maščevanje. Križ, ki je temnel iz črne prsti v krvavo nebo je bil svedek mojih besed. Na grob sem nalomil zelenih smrekovih vej in nadaljeval svojo pot. Na obronkih naših host sem srečaval v duhu enake brate, ko so ognji prasketali v poletne partizanske noči smo sá ob svetlih plamenih pripovedovali svoje doživljaje. Na kolenih mi je ležala puška in nehote son se včasih ustavile oči v daljavi, kjer so me rudeče luči spominjale na moje poti.

Tedaj je dlan tesneje objela mrzlo cev in v pesem borov sem tiho zlogoval: "Domovina. ljubim Te na smrt!"

Z a r o.

Toplo pomladansko solnce že pripeka, ko dospem s Svojim bratom in dvema tovarišema v taborišče na Babni gori. Prvič sem v partizanskem taborišču in kakor v sanjah gledam vesele obraze borcev oboroženih, od nog do glave, skoraj nič slabše kakor "švabi". Med njimi so domačini, ki jih že dalj časa nisem videl - veselc se pozdravljam z njimi. Tovariši se kmalu pričnejo zbirati v zbor, kajti vrše se prave ta odhod na Gorenjsko. Tudi novinci gredo v zbor, pred nami pa stojé komandanti in politkomisarji. "Kdo gre na Gorenjsko?" Se glasi vprašanje! "Za Gorenjsko je to obvezno!" Poudarja bataljonski politkomisar.

Oglasil se par tovariše, ki so pripravljeni, da gredo na Gorenjsko, nato pa zavlađa mučna tišina, kajti na Gorenjskem so "Švabi" in borba z njimi je težka, lepše se je boriti z "Lahi", ki jih poženeš v beg in jih potem nemoreš dohiteti, kajti zbeže ti, kakor dolgotrni zajci. To pomišljanje in tišino prekine glas komandanta Tomaža, ki prične odredjati starejše in hrabrejše borce. Toda vrsta v kateri se zbirajo borci za Gorenjsko je še vedno majhna. Ko vidim, da je potreba velik, rečem poleg stojičemu politkomisarju: "Še bi bil že kedaj v borbi in malo bolj izvežban grem takoj z njimi!" "V borbi boš kmalu lahko in privadil se boš vsega kar je treba partizana!" Mi reče politkomisar ter me priključi vrsti za Gorenjsko odrejenih borcev. Bratkin ni hotel, da se ločiva se mi prav kmalu pridruži in ob petih zapojemo še par partizanskih pesmi, se poslovimo od ostalih tovarišev ter krenemo proti dolini. Stopet dobro oboroženih borcev - partizanov stopa skozi vas v kateri nas civilno pribivaljstvo navdušeno pozdravlja. Mlado in staro, vse hiti k nam, da morča zadnjič pozdravi Svoje drage, poznane in nepoznane borce, ki korakamo v negotovost - na Gorenjsko nadaljevati z oranjem in sejati seme iz katerega bo vzklila zlata svoboda. Nikdar ne pozabim tega večera kako nas narod ljubi, kajti v očeh vaščanov igrajo svetle solze. Tudi oni vedo, da gremo od njih dalje preko visoke Grmade, v kraje kjer geštapovci more naše Gorenjce-vske svobodeljube nisei skušajo zatreti z njih.

Solnce se že skriva za gore, le rdeča zarja naznanja lep jasen pomladanski večer. Pot nas vodi preko ceste, petčka Gradaščice, nato pa zavijemo po strmini navzgor proti Grmadi. Pod težo munice in orožja se nam krivijo hribovi, znoj nam kaplja od čela, toda vse je za svobodo, nil ni prehuda niti strma pot na prenaporna. Večer je že. Nahajajo se v sredini Grmade med dolino in vrhom. Dolini nad Polhovcem Gradcem zapoje težka zbrojevka naši napadajo "švabsko" postojanko. Streljanje postaja vedno močnejše, vsa pozornost sovražnika mora biti obrnjena v to smer, naš prehod čez najo bo prost. Tedaj opazimo, da nam manjka italijanskega vojaka - Slovenca, ki se nam je pred kratkim dal vjeti. Italijane bo obvestil, ti pa bo telefoni-

rali namejo k "Švabom" in napravili nam bodo za sedo. Toda naj bo kar hoče, orožje imamo, tudi "Švaba" se uma-
kne če ga dobro udariš.

Pred vrhom smo. Krasen razgled se nam od-
pira proti beli Ljubljani, preko zamegljenega Barja, z
gozdovi pokrite Notranjske in kamenitih Dolomitov. Ti-
ho skoro ne čujemo stopinj drug drugega, se pomikamo
na vrh Grmade proti meji. Prve naše skupine že zaseda-
jo vrh hriba, štiri lahke "zbrojevke" so grozeče usmer-
jene na obe strani grebena, tako, da preko živih mitra-
ljesccev nebi mogla priti "švabska" druhal. Ob zaščiti
mitraljezov prekoračimo vrh, pred nami pa se razpre-
stira Gorenjska z vso svojo lepoto po kateri poželji-
vo sega roka tujca, radi katerega je naša nocojšna pot
za katerega umira tisoče nedolžnih najboljših Sloven-
cev. Kljub temu, da nas je sprejela že gorenjska zemlja
v naročje svojih gozdov in smo že daleč preko meje, še
vedno čujemo tihe glasove komand kakor: stroga tišina,
razdalja, ne kaditi itd. Starejši borci spoznajo, da je
konec njihovega napol svobodnega življenja v Dolomi-
tih in že ne osvobojenem Notranjskem. Novinci pa ne
vprašujejo čemu vse to, pač pa vsi skupaj spoznajo, da
se vrnitja za nas težko življenje, toda ponosni smo
ker imamo ravno mi nalog boriti se na najtežjem te-
renu z "švabskimi" banditi, ter jih pognati za vedno
iz naše prelepe Gorenjske.

B r a n k o.

ACM

Tam kjer v Loko pelje cesta,
ovinek oster naredi,
tam je Žabnica nezvesta,
polna dobrih je jedi.

Kmetje niso siromaki,
v hlevu vsak ima več glav,
njih sinovi so junaki,
nihče več doma ni spal.

Tam poslopja so velika,
mnogo njiv in travnikov,
komaj krepka moška roka,
lahko vodi hišnji krov.

Ko smo zadnjič tja prispeli,
le žene bile so doma,
da bi krepke moške vzeli,
notena nima več moša.

Če ozreš se na "Hauslisto"
v prvi vrsti se blesti,
v sosednji hiši najdeš isto,
resnice ni in ne vesti.

Vsaka gospodarstvo vodi,
čez gozdove in polja,
da imajo red povsodi,
vsaka noč in dan gara.

Žena uboga se nam smili,
sedem glav v hlevu ima,
da pomagamo ji v sili,
odpeljemo ji junca dva.

Ko prišli "čvabi" so v vasico,
se govorili jim srčno,
zaklali mastno so prasico,
in ponudili roko.

Ker sinovi so poskrili,
možje pustiliso žene,
zato nahrbtnike smo napolnili,
in odšli nazaj v gore.

Gesta Kesta,

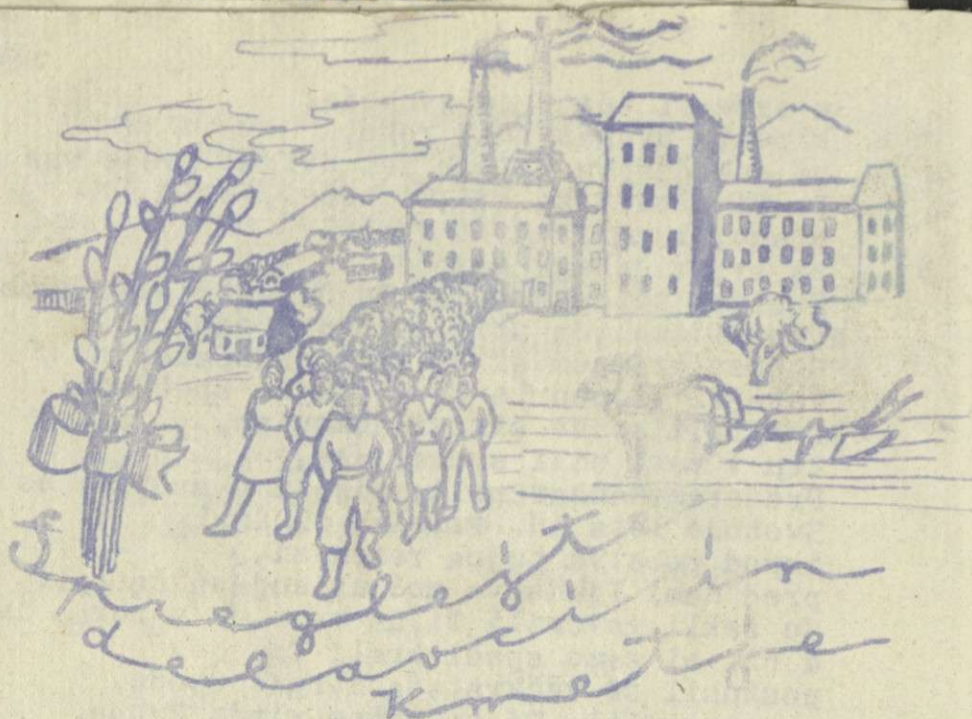

Ponižan in zatiran narod naš do kraja,
od vekov že potrta na tleh leži,
pred našimi in vašimi očmi naj zgodovina vstaja,
narod tu pred vami molče trpi! trpi!

Vstani srbski narod Ti, dvigni se!
Reši se turške se moči, vzemi svetlo jeklo v roke,
vzemi si! in zopet pade!
Te tujca meč mar zopet bije?
mar Ti German in Oger svobodo zopet vzeli
naj njima meč jeklen zasije,
po materi Ti si mi brat,
skozi veke stiskan, tlačen vstani zdaj!
Vstani, dvigni se Hrvat!
Je bil Matija Gubec enkrat Tvoj kralj,
vstal si in kronal kralja,
ali tiran Te spet potlačil k tlom.
Se v okove težke okovan si Ti,

a srce Ti najno je svoboda,
k puntu dvigaš zdaj roko,
po suženjstvu dolgih let dvigaš Svoje vse moči.
In Ti slovenska kri, Ti tečeš, vstajaš?
brane, plug si narod vlačil,
za avstrijskega gošpoda.
Z bičem tepen vprašam Te če vstajaš-zasmehovan?
A up si imel, da prišla bo svoboda.
S koso, krampom si se vprl graščaku,
vstajal si, podrle so Te tujca spet moči.
Dvignili sonce sinovi domovine,
trn v peti bili so veljaku,
Prešeren, Cankar peli, pisali o svobodi so vse dni.
Svobodo leta 18. v rokah si imel,
izpod robstva tujca rešen si,
pred nami ljudstva moč uklenjana še spi.
So rekli, govorili Ti, da svoboda v rokah imaš,
a bil si samo speči kralj Matjaž,
poskusil si večkrat, da utrgaš pone,
pa preprečila Ti to vedno vlada krone.
Še hujša čaka tiranija ta narod Slovencev
privihral je zopet pes germanski,
postal je on domači izdajalec - gospodar.
A glej čudo! narod vstaja v pesmi,
zdaj svobode ta uboga raja,
zatirana do kraj meja - poniževana
glej vstaja - vstaja - vstaja!

Spreglejte delavci in kmetje,
v naše stopite vrste,
dedje Vaši in pradedje,
v stoletni sužnjosti ječe.

Temna noč leži nad Vami,
moč grozote - sužnjosti.
A na vzodu zvezda drami,
Vas k svobodi radostni.

Poglejte bratje,roke Svoje,
imate žulje do krvi,
za plačilo pa Vam tujec,
požiga,ropa in mori.

Ozrite bratje se v gozdove,
tam že svpopda se blesti,
pustite Svoje zdaj domove,
dolžnost naj svojo vsak stori.

Ne hočemo svobodo najti,
ne iščimo jo za pečjo,
ne bomo jo dobili v bajti,
dobili bomo jo z krvjo.

S t a n e.

Hajka na Blegošču

Nadaljevanje.

Domenimo se, da se prebijemo pav naj stane kar hoče. V mraku si sezujemo čevlje vržemo jih preko ramen in v samih nogavicah tiho po prstih ~~nadaljevanje~~ proti Malenskem vrhu. Bila je popolna tema. Prbližamo se kopišču kjer se nekdaš ogiljarji kuhali oglje. Poleg spuščeni kop so bile tri prazne barake v katerih so spali. Tiho plazeči se bližamo tem barakam. Iz teme nas iznenadi klic: "Stoj! Hode hach". V naslednjih trenutkih nas obsuje sovražni ogenj od vseh strani. Padli smo v nemško zasedo ne kaže nam drugega kakor vrniti se po isti poti nazaj. Unik moramo izvršiti hitro in večina tovarišev je izgubila pri tem opremo in čevlje. Obsipajo nas z bombami, metalci min, s topovi in težkimi strojnimi. Zdi se nam, da smo že vsi izgubljeni. V temi izgubimo komandirja vsi kliči za njim so zamanj. Sovražnik prične spuščati svetlobne rakete in nam s tem otežkoča unik. S svojo svetlobno signalizacijo nas popolnoma izsledijo in obkolijo. S strelanjem prenehajo kar se boje, da ne bi streljali svojih. Ostane nas tu le sedemnajst, za ostale ne vemo kam so se zgubili. Med nami je hrabri vodnik Igor v katerega imamo popolno zaupanje, da nas izpelje iz tega pekla. Uporabi vse svoje sposobnosti in nas spretno pripelje skozi edino vrzel v nemškem obroču. Oster kamen nam reže gole podplate. Hodimo vso noč in proti jutru prispemo do vasi. Četne ne da bi nas nadlegovali Nemci. V bližini vasi pa se vsuje v zrak šop belih raket. Že nas zapezajo in preostaja nam drugega, kakor, da se vsi že izmučeni, vrnemo nazaj. Vemo, da nam tega drugega obroča ni mogoče rebiti. Po nalogu politkomisarja se razkropimo in zavzamemo skrivališča vsak na svojem kraju. Z Jožem skleneva, da ostaneva skupaj pa naj stane karkoli hoče. Prebredeva vodo in se prerije skozi gosto robidevje, pri tem pa si strgava ohleko, trnje robidevja pa nama začrta krvave brazde v obraz in život. Že se dani ko prideva med skalovje, poraščeno z grmovjem. Izbereva si primeren pro-

stor med dvema skalama, se zakopljeva v listje in po-
krijeva z mahom. Skrijeva se res tako izenitno, da bi
naju lahko iskali pri belem dnevu z lučjo in ne bi
naju našli. Tako skrita leživa nepremična do opoldan.
Niti dihati si ne upava. Ustnice nama pokajo od žeje
in nehote izrekajo polglasno: "Vode, vode!" Ne daleč
od naju pa vabljivo žubori potoček in rančno be-
žijo mimo naju nama nedostopni valčki, bistré stu-
denčnice. Kar zaslišiva šumenje listja, prihajali so
"Švabi". Že streljajo vsi v prek, strah jih je. Sli-
šiva nerazumljiva povelja. Na nasprotnem bregu tiči
naš intendant Sulc, ki po nesreči sproži kamoj in
se s tem izda. "Švabi" navalijo na Sulca, ki beži na
ravnost proti nama. Šopi strelcev se vsujejo za njim.
Najino skrivališče je ogroženo, streli padajo že v
najino neposredno bližino. Ko priteče Sulc do naju
se dvignjeva tudi midva iz svojega skrivališča. Ta-
koj velim tovarnarju: "Tukaj vsak v svojo smer. Razkro-
pimo se. Ognjeni šopi strelcev švigajo okoli nas. Za-
čujem krik, tovariš Sulc obleži v krvi. Padel je.
Kam teče Jože, tega ne vem. Skrijem se v gost brinjev
grm med košato bukev in visoko praprot, ter zvit
v klopčič, čepim ter čakam. Zdi se mi, da preživljam
poslednje trenutke svojega življenja. Zoblaci se in
prične delevati. Vesel sem dežja in kapljice, ki pa-
dajo na listje slastno ližem. Rešijo me silne žeje,
brez nje bi onemogel popolnoma. Že gredo Nemci v
streljo proti meni. Približa se mi "Švaba" velik kot
gora, z zeleno želado na glavi, v rokah pa drži br-
zostrelko. Za nahrbtnikom pa ima nataknjeno praprot
tako, da izgleda kakor premikajoč se grm. Stojem pred
menoj se ozira levo in desno in kliče: "Sulc, Sulc!"
Najivni Nemec misli, da mu bo kdo imed mojih tova-
rišev nasedel na čudno izgovarjajoč klic. Srce mi
zatrepeta komaj zadržujem svoj dih v roki in držim
bombo, ki jo hočem zagnati v geštapovca, ta pa med tem
odide naprej mimo mene. Opustim svojo namero in že
se pojavijo tik nad menoj štirje novi sovražniki,
ki streljajo kakor nori po praproti in grmovju. Ne
zadenejo me. Verijo previsoko. Tudi ti odidejo mimo
mene. Zdi se mi kakor bi se mi kamen odvalil od sr-
ca. Nevarnost se je sicer plegla ni pa še minula.
Primoran sem ostati na tem mestu do večera. 3

Stemni se hočem se vrniti k svojim tovarišem. Vstanem, moči me ponustijo sesedem se od onemoglosti in utrujenosti na zemljo. Po vseh štirih se splazim do potočka, kjer pijem in pijem. Nikoli v življenju nisem tako blagostno pil vode, nobena pijača kar sem jih doslej pil ni bila boljša kakor je sedaj voda. Pridem k moči in se pomikam počasi proti žetini. Pos obiram travnike in gazim po pšenici. Izogibam se vseh poti in hiš in srečno pridem do žetive. Noge imam vse krvave in od strupenosti ne čutim bolečin na razrazani koži. Stemni se, ničesar več ne vidim pred seboj. Otipavam drevesa in grmovje in tako tavam vso noč po nepoznanem gozdu, ko pa se zdani, se znajdem pod Malenskim vrhom. Po blegiški cesti opazim "čvabe", ki prihajajo svojim tovarišem na pomoč. Vesel sem, da sem prispel po tem mučnem nočnem tavanju tako daleč, da sem izven večjih nevarnosti. Kaj je z ostalimi tovariši tega ne vem. Kasneje pa sem zvedel, da se od celokupne čete rešilo le petnajst tovarišev. Tretji dan že teče ko sem brez vsake hrane. Omagan in izčrpan sem že toliko, da se pričnem opotekati in le ako se oprijemam drevja in veje, sem lahko počasi koracal naprej. Zdi se mi, da sem postal ~~sedemdeset~~ letni starček, ves izmučen in prestradan. V takih okoliščinah se pomikam proti cerkvi v Malenskem vrhu. K sreči mi je teren saj toliko poznan, da vem kje se nahajam. Ker poznam cerkovnika te cerkve se namenim obrniti do cerkovnika te cerkve in ga prositi skodelico mleka in koščka kruha. S poslednjimi napori grem po stopnicah navzgor in kličem, vesto prijaznega domačega odgovora se odurno zadere Nemec: "Wer ist hier?" Kakor bi treščilo vame se obrnem in poskočim po stopnicah kakor preroben. Ne čutim nikake utrujenosti več in drvim kot preganjana zver po bregu navdol. Hočem preskočiti pot na katero sem naletel in že zapazim v gozdu Nemce, kim kuhajo. K sreči me ti niso opazili. Nekako deset metrov nad potjo je visoka bukev med velikimi smrekami. Zdi se mi primerno za skrivališče, splezam nanjo in se privežem z pasom, da nebi v slučaju ako bi zaspal padel z nje. Imam lep razgled na pot in lepo opazujem v bližini nahajajoče se Nemce. Okrog osme ure zjutraj nastopi gosta megla in zdi se mi primeren čas, da se prebijem naprej. Napotim se čez hrib, da bi ga prešel toda

v gosti megli se zgubim in po več urni hoji pridem nazaj na ravno isti prostor. Od jeze se vržem na tla in se bitko razjočem. Še enkrat poskusim srečo in zastavim pot. Po-sreči se mi priti do male hišice in od tam do kmetije. Ravno zavijem okoli hiše ostanem kakor prikovan. Na velikem orehu pred hišo zagledam Nemca, ki z velikim daljnogledom v roki opazuje okolice. Znova jo uberem na slep, srečo im. Po dolgi truda polni poti prispem na Brda. Vstopim v prvo hišo prosim za kruh in mleko, kar tudi dobim. Ravno se do dobra najem, ko opazim, da prihaja po poti nemška patrola. Gospodinja mi svetuje naj hitro bežim. In res sam jo znova ocvrl. Noga so mi lažje in vse lepše pričnem gledati v svet. Mahan jo po hribih in dolinah in glej slomka znajdem se v Poljanah. Od tam jo uberem proti SV. Križu in ravno na večer prispem do hiše, kjer se do dobra navečerjam in izprosim čevlje. Bile so števil. 48, dasiravno imam števil. 42. Zdi se mi, da so čevlji daljši kakor jaz. Zagledam kakor "Šarli-Šaplin." Od zra se nasmejim sam sebi, ko se opazujem v svojih dolgih hlačah, ki mi segajo preko peta, v razstrganem telovniku in ogromnih čevljih. Bil sem gologlav pod pazduho pa držim razstrgano vrečo, v roki pa držim palico. Ker nastopa noč grem pod kozolec se zarijem v žito in sladko zaspiam. Zbudim se pozno dopoldan, zlezem iz žita in se grem umivati v bližnji potok. Napotim se nato skozi vas do ceste. Iz Gorenje vasi že prihaja "Švabska" patrola, katere se ne ustrašim saj izgledam kakor pastirček. Krenem preko ceste in preko žabniškega mostu mimo Dobrave v Žirovski vrh. Ljudje začudeno gledajo za menoj in se izprašujejo kdo, da sem. Mislijo vse prej ko to, da sem partizan. Pri Kovaču na žagu me izprašuje gospodinja čigav sem. Naredim se neumnega zavijem po poljansko in ji rečem, da grem k Jermančanu. Krenem naprej spotoma poprosim kruha, nakar me dohiti deček, ki nosi težak nahrbtnik. Deček me prijazno ogovori in me vpraša kam grem in skupno nadaljujemo pot. Bila sva v živahnem razgovoru, pripovedoval mi je, da ima štirinajst let in da služi v Žirovskem vrhu pri Rajtarju. Povprašam ga kakšen je kaj njegov gospodar in ali morda ne sovraži

partizancov. Dečko je kmalu ugotovil, da sem partizan. Čeprav me jaz tega sam nočem povedati, ker mi deček ni točno pojasnil odnošaje njegovega gospodarja do nas, se moram glede tega informirati v vasi v katero sva pravkar dospela. Ljudje mi povedo, da je pri tej hiši gospodar pobegnil na koroško, ker je naš nasprotnik. Kljub temu vstopim v hišo, domači so bili ravno pri kosilu. Jedo orehove štruklje in vsakdo im pred seboj skodelico mleka. Povedo mi, da sedaj gospodarstvo vodi gospodarjev brat, ki me sicer prijazno sprejme, čeprav mi srce drugače govori. Bil je velik in močan. Prisede k meni in pričnemo razgovor. Dejal sem mu, da prihajam iz blegaške haje in nameravam oditi preko meje. Prične napadati. Očitno mi, da posijamo nedolžne ljudi, dejal je, da ne bomo zmagali, ker je nemški "Hajk" močan in se v njem najhujše živi. Njegov nastop je vedno ostrejši in se mi zdi, da naj se javim najbližji orožniški postaji. Hotel me je preiskovati, če vidim s kom opavka. Dejal sem mu naj me nekoliko počaka, da grem na stranišče. Kar mi ni verjel, me je spemil tja, odkoder sem mu skozi zadnja vrata ušel in skočil v goste grmovje, ki je bilo za hišo. Od tam se pomikam preko travnika, kjer me zapazi. Pričel je krikati: "Stoj, sicer streljam!" Nasmejale sem se na to, saj sem bil, ti kar streljaj če imaš s kom. Kmetu je bilo to dovolj in je ubere za nenoj. Že me je prišel iskat. Ker od valčki "Hajki" so dopuščali, da ni zadostno teko. Polknem z zvižgačo. Tečem proti močvirju in ročidovju. Tik pred močvirjem naredim ovinek okrog drevesa od pa je močvirje, da me bo ujel zagazal v močvirje iz katerega se je komaj iskopal. Tihka mu utečem do vrha hriba, odkoder ga smeje opazujem, ko se vrača proti domu. Ko sem dosegel pripeševanje tovarišem so vzdeli partizansko ime Fajtar.

B a j v a

RUPNIK IN HITLER

Hitler: „Na pomoč! Potapljam se, kamerad
Rupnik, ti si mi edini poslednji up!“
Rupnik: „Ljubi Dolf, jaz te ne morem rešiti.
Potapljam se + ti jaz ne morem.“

